שלא יהו מכוונות בשלמא לרבא כי היכי דליהוויין הללו שוחקות והללו עצבות אלא לאביי קשיא אמר לך אביי אימא אמת כלאים באמה בת ששה והא מדקתני סיפא רשב"ג אומר כל אמות שאמרו חכמים בכלאים באמה בת ששה ובלבד שלא יהו מצומצמות מכלל דתנא קמא כל אמות קאמר אמר לך אביי ולאו מי איכא רשב"ג דקאי כוותי אנא דאמרי כרשב"ג לאביי ודאי תנאי היא לרבא מי לימא תנאי היא אמר לך רבא רשב"ג הא אתא לאשמועינן אמת כלאים לא יצמצם ולימא אמת כלאים לא יצמצם באמה בת ששה למעוטי מאי לאו למעוטי אמת סוכה ואמת מבוי לא למעוטי [א]אמה יסוד ואמה סובב* דכתיב [א]ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטפח וחיק האמה ואמה רחב וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד וזה גב המזבח [א]חיק האמה זה יסוד ואמה רחב זה סובב וגבולה אל שפתה סביב אלו הקרנות וזה גב המזבח זה מזבח הזהב: [ב]אמר ר' חייא בר אשי אמר רב [ב]שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני שיעורין דאורייתא הוא דכתיב [ב]ארץ חטה ושעורה וגו' [ג]ואמר רב חנן כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר חטה לכדתנן [ד][ג]הנכנס לבית המנוגע וכליו על כתיפיו [ה]וסנדליו וטבעותיו בידיו הוא והם טמאין מיד [ד]היה לבוש כליו וסנדליו ברגליו וטבעותיו באצבעותיו הוא טמא מיד והן טהורין עד שישהא בכדי אכילת פרס פת חיטין ולא פת שעורין מיסב ואוכל בליפתן שעורה [ו]דתנן [ה]עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל גפן כדי [ו]רביעית יין לנזיר

תאנה

שלא יהו מכוונות. כדמפרש ואזיל שיהו אמות כלאים שוחקות ושל מבוי וסוכה עצבות: **אלא לאביי קשיא.** הא דקתני כל אמות באמה בת ששה: **אימא אמת כלאים באמה בת ששה.** והכי קאמר כל אמות שאמרו בכלאים באמה בת ששה ובלבד שלא יהו מכוונות מצומצמות אלא גדולות בטפחים שוחקות: **לאביי ודאי תנאי היא.** דלא מצי לאוקמי לרבנן כוותיה דהא כל אמות קאמרי: **לרבא מי לימא תנאי היא.** מי אמרינן רבן שמעון בן גמליאל פליג עליה למימר אמת כלאים באמה בת ששה אבל שאר אמות כגון סוכה ומבוי באמה בת חמשה או דילמא פרושי קא מפרש רבן שמעון בן גמליאל למילתייהו דרבנן דאמרי ובלבד שלא יהו מכוונות דיש מהן שוחקות ויש מהן עצבות ולא פירשו איזה מהן שוחקות ואיזה מהן עצבות ואתא איהו לפרושי דהנך דכלאים ליהוו שוחקות כדקתני ובלבד שלא יהו מצומצמות והכי אדכר כלאים ולא למעוטי שאר אמות להיות בנות חמשה אלא למעוטינהו דלא ליהוו שוחקות: **הא אתא לאשמועינן אמת כלאים לא יצמצם.** ולפרושי מילתיה דתנא קמא הוא דאתא ולא למעוטי שאר אמות מבת ששה: **לא למעוטי אמה יסוד ואמה סובב.** דלאו בנות ששה הן: **באמות אמה אמה וטופח.** באמות קטנות בת חמשה שיש באמה בת ו' בינונית אמה וטפח מאלו: **חיק האמה.** נמדד באמות קטנות וכן אמה רוחב וכן גבולו על שפתו זרת האחד וזה גב המזבח כולן באמות קטנות הללו: **חיק האמה זה יסוד.** חיק על שם שהוא חיקויו ותיקונו של מזבח מלמטה: **אלו הקרנות.** שהן אמה על אמה והאי דכתיב זרת האחד[א] מאמצעית רחבו של קרן מודד °זרת שהוא חצי אמה לכל רוח דהוי אמה על אמה: **וזה גב המזבח.** כלומר באמה קטנה זו נמדד האמה של מזבח הזהב דכתיב ביה אמה ארכו ואמה רחבו (שמות ל)[ג] ובמסכת מנחות בפרק שתי הלחם (ד' נז:) מפרש ליה להאי קרא דאמה יסוד דקאמרי בקטנה לאו ברוחב כניסת היסוד אלא בגובה עלייתו דאמר מר עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד אבל רוחב הכניסה באמת בת ששה ואמה סובב כניסה דילה באמה קטנה ולא ה' אמות של עליית גובהה באמה קטנה כדתנן עלה חמש וכנס אמה זה הסובב וקרנות לא שנא גובהן ולא שנא רוחבן באמה קטנה: הג"ה. כאשר מפורש בקונט' שמע רבינו מר' יעקב בר יקר ועתה חזר בו דקשיא ליה מה שתרגם יונתן אמה אמה וטפח אמתא דהיא אמתא ופשך ונמצא דבאמה גדולה איירי ועוד אם כדברי הזקן לא היה לו לכתוב וחיק כי אם חיק האמה ופירש [א] לנו רבינו הכי למעלה הזכיר מדות המזבח והאריאל שתים עשרה אמה[ד] ושאר מדותיו ועתה כך אמר הכתוב אלה מדות המזבח שאמרתי לך הכל נמדדו באמה שהיא אמה וטפח וחיק שהיא יסוד אינו נמדד אלא באמה שהיא אמה קטנה ולא באמה שהיא אמה וטפח ועתה דברי יונתן בן עוזיאל קיימין כך שמעתי ועיקר. ע"כ הג"ה: **שיעורין.** שנתנו חכמים לכל דבר כגון כזית דם חלב פיגול ונותר וכזית מן המת שמטמא באהל ושאר שיעורין דמפרש לקמן: **חציצין.** חלילה הפוסלת בטבילה: **ומחיצין.** הלכות מחילה שתהא גבוהה עשרה וכן שאר הילכותיה הלכה למשה מסיני: **לשיעורין נאמר.** וכל אלו משערין בהן דברים אחרים: **כליו על כתיפיו וסנדליו וטבעותיו בידיו.** שאין מלובשין בו דרך מלבוש דומיא דכליו על כתפיו: **הוא והן טמאין מיד.** שאף הן באין אל הבית וכתיב והבא אל הבית (ויקרא יד)[ה]: **היה לבוש כליו.** וכן כולם דרך לבישתן קרויין בגדיו ובטלין אצלו וכתיב (שם)[ו] והאוכל בבית יכבס את בגדיו ודרשינן בתורת כהנים מקרא דהאי אוכל לאו אכילה ממש הוא אלא שישהא כדי שיעור אכילה וביאה בלא שהייה אינו מטמא בגדים: **פרס.** ד' ביצים הן מזון סעודה בינונית פרס לשון פרוסה ששיעורהו בחצי ככר האמור בעירוב דבעינן מזון ב' סעודות ותנן התם חציה לבית המנוגע בפרק כילד (לקמן ד' פב:): **פת חיטין.** אין שוהה בה כפת שעורין: **מיסב.** שהייה זו בהסיבה שיעורהו ולא בנאכלת בעמידה והולך ובא שהוא שוהה באכילתו יותר: **ואוכלה בליפתן.** שנאכלת מהר: **ואינו מטמא באהל.** שום עצם בלא בשר עד שיהא שם שדרה שלימה או גולגולת או רוב בניינו או רוב מניינו קכ"ה אברים: **רביעית יין לנזיר.** לחייבו מלקות:

גרוגרת

ואלה מדות המזבח באמות אמה וטופח. פי' בקונט' באמות קטנות שיש באמה בינונית אמה וטפח מאלו וקשה דלא הוה ליה למיכתב וחיק בוי"ו כיון דקאי (א) אאמות ונראה כמו שפירש"י בפירוש יחזקאל דפירש באמות אמה אמות גדולות שיהא אמה וטופח בשל אמה בת ה' וכן תרגם יונתן באמתא דהיא אמתא ופשך וקאי אשאר אמות המזבח וחיק (ב) האמות הוו קטנות: **גפן** כדי רביעית יין לנזיר. פרש"י לחייבו מלקות וקשה דלא הוה דומיא דאחריני דמשערינן בהו מילי אחריני ונראה כפרש"י דסוכה (ד' ו.[ז]) דפירש שאם אכל ענבים וחרצנים ולולבים מגפן איכא למ"ד ברביעית וזה ביין משערינן שיקח כוס מלא יין וישים בו עלין ולולבין כשיעור מה שאכל ואם יצא רביעית חייב ואם היה בא לשער במים היה יוצא רביעית בפחות שאין נגדשין על שפת הכלי כמו יין וכה"ג תניא בתוספתא [ח]כיצד יעשה מביא כוס מלא יין ומביא זית אגורי ונותן לתוכו ושופע אם שתה כיוצא בו חייב ואם לאו פטור דברי ר' עקיבא רבי אלעזר בן עזריה אומר אינו חייב עד שישתה רביעית יין ואתיא לשמעתין כרבי אלעזר בן עזריה ובפ' ג' מינין (נזיר ד' לד.) תנן אינו חייב עד שיאכל ענבים כזית משנה ראשונה אמרו עד שישתה רביעית יין רבי עקיבא אומר אפי' נזיר ששרה פתו ביין ויש בו כדי לצרף כזית חייב וקאמר בגמ' ת"ק מדמי להו אסורי נזיר אכילה לשתיה פירוש ת"ק היינו משנה ראשונה מדמה אכילה לשתיה ובעי באכילת עלין ולולבין נמי רביעית ונקט במתניתין שתייה משום דאכילה מינה ילפינן וטעמא משום דכתיב לא ישתה[ז] תרי זימני ולא חש לפרש [ט]שם טעמא (ג) דר' עקיבא כיון דאמר קרא וענבים לחים ויבשים לא יאכלו[ז] מה אכילה בכזית אף כל בכזית והא דנקט אכילה במשנה אחרונה משום דשתיה ילפינן מינה וכל חד נקט מידי דיליף מיניה וא"ת ומ"מ מאי נפקא מינה לשער ביין והלא כלי המחזיק רביעית הוא בילה ומחצה ומה שמפיל בילה ומחצה בין יין ובין מים אם שיעור עלין ולולבין שאכל יפילו כל כך חייב וי"ל דנפקא מינה אם יש כלי שמחזיק מה שמפיל בילה ומחצה מן היין שלא ישער עלין ולולבין בכוס מלא מים עד שיתמלא הכלי שזה הכלי אינו מחזיק בילה ומחצה מן המים שאינן עבין כמו יין ונמצא שאין הכלי זה רביעית ודוחק: הגה"ה. וקשה דשמעתין אתיא דלא כמשנה אחרונה ועוד דבספרים ישנים מלא ר"ת דגרסינן בנזיר (ד' לח:) תנא קמא לא מדמי להו לכל איסורי נזיר לאכילה משמע להך גירסא דבאכילה לא פליגי אלא הוי לכולי עלמא בכזית וכן משמע בירושלמי דלא פליגי באכילה דקאמר משנה ראשונה

מסורת הש"ס

גמ' א) מנחות נז: **ב)** סוכה ה: יומא פ. **ג)** ברכות מא: **ד)** סוכה ה: נגעים פי"ג מ"ט חולין עא: ת"כ פ' מצורע **ה)** וסנדליו בידיו וטבעותיו בקומצו כ"ה בס"א **ו)** אהלות פ"ב מ"ג **תוס' ז)** [ובפירש"י דברכות מא.] **ח)** [דנזירות פ"ד] **ט)** ולא חש לפרש אלא טעמא דר"ע. כצ"ל מהרש"א

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ואלה וכו' כיון דקאי **אבאמות** ונראה:

(ב) בא"ד וחיק האמה היו קטנות:

(ג) ד"ה גפן וכו' ולא חש לפרש שם טעמא ורבי עקיבא. נ"ב ע"ש בדף ל"ח ע"ב:

◆

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה הג"ה **כאשר מפורש בקונט' וכו' כי אם חיק האמה ופי' כו'.** נ"ב וג"ז ק' להולמו דאינו נזכר וחיק האמה במה נמדד. אבל בתוספתא (כלים ב"מ פ"ו) מפרש ר"מ בהדיא דכתיב אמה אמה כו' ב' מיני אמות א' אמה וא' באמה וטפח ומפר' והולך כו' וההרלא כו':

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה **אלו הקרנות** וכו' **זרת שהוא חצי אמה.** עי' לקמן דף כא ע"א ובתוס' שם ד"ה א' מג':

◆

הגהות

תוס' ד"ה ואלה. וקשה דלא הוה ליה וכו' כיון דקאי אאמות. נ"ל אאמות קטנות: (מראה כהן)

ונראה כמו כו' דפי' באמות אמות גדולות שיהא אמה אמה וטופח כו'. כצ"ל: (רש"ש)

◆

תורה אור

גמ' א] וְאֵלֶּה מִדּוֹת הַמִּזְבֵּחַ בָּאַמּוֹת אַמָּה אַמָּה וָטֹפַח וְחֵיק הָאַמָּה וְאַמָּה רֹחַב וּגְבוּלָהּ אֶל שְׂפָתָהּ סָבִיב זֶרֶת הָאֶחָד וְזֶה גַּב הַמִּזְבֵּחַ: (יחזקאל מג, יג)

ב] אֶרֶץ חִטָּה וּשְׂעֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ: (דברים ח, ח)

רש"י ג] אַמָּה אָרְכּוֹ וְאַמָּה רָחְבּוֹ רָבוּעַ יִהְיֶה וְאַמָּתַיִם קֹמָתוֹ מִמֶּנּוּ קַרְנֹתָיו: (שמות ל, ב)

ד] וְהָאֲרִיאֵל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֹרֶךְ בִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה רֹחַב רָבוּעַ אֶל אַרְבַּעַת רְבָעָיו: (יחזקאל מג, טז)

ה] וְהַבָּא אֶל הַבַּיִת כָּל יְמֵי הִסְגִּיר אֹתוֹ יִטְמָא עַד הָעָרֶב: (ויקרא יד, מו) **ו]** וְהַשֹּׁכֵב בַּבַּיִת יְכַבֵּס אֶת בְּגָדָיו וְהָאֹכֵל בַּבַּיִת יְכַבֵּס אֶת בְּגָדָיו: (ויקרא יד, מז) **תוס' ז]** מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים לַחִים וִיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל: (במדבר ו, ג)

מסכת כלאים
פרק ח' משנה ו'

שׁוֹר בָּר, מִין בְּהֵמָה. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, מִין חַיָּה. כֶּלֶב, מִין חַיָּה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, מִין בְּהֵמָה. חֲזִיר, מִין בְּהֵמָה. עָרוֹד, מִין חַיָּה. הַפִּיל וְהַקּוֹף, מִין חַיָּה. וְאָדָם מֻתָּר עִם כֻּלָּם לִמְשֹׁךְ וְלַחֲרֹשׁ וּלְהַנְהִיג:

◆

עין משפט
נר מצוה

יג א מיי' פ"ב מהלכות בית הבחירה הל' ו:

יד ב מיי' פי"ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה ב:

טו ג מיי' פט"ז מהל' טומאת צרעת הל' ז סמג עשין רלט:

טז ד שם הלכה ו:

יז ה מיי' פ"ג מהלכות טומאת מת הלכה ב סמג עשין רלח:

יח ו מיי' פ"ה מהלכות נזירות הלכה ב סמג לאוין רנ:

◆

רב נסים גאון

הטפח ושיעור האמה הגדולה והבינונית והקטנה ותבין מה שפירשו בפסוק שהביאו ראיה ממנו ואלה מדות המזבח וכי אמה וטפח פירוש שתהא יתירה על חברתה טפח:

עד שישהה בכדי אכילת פרס. תמצא עיקר דיליה בתורת כהנים (ויקרא יד) והאוכל בבית אין לי אלא אוכל אם[א] סופנו לרבות את האוכל אע"פ שאינו שוכב מה תלמוד לומר האוכל והשוכב אלא ליתן שיעור לאוכל כדי שיאכל שוכב וכמה הוא שיעור אכילת פרס פת חטים ולא פת שעורים וכו':

א) בתו"כ לפנינו הגי' אלא ליתן שיעור לשוכב כדי שיאכל וע"ש מה שדחקו הרא"ס והק"א בזה אכן גי' רבינו נכונה יותר ומזה למדו חז"ל דמשערין האכילה כאוכל בהסיבה.

◆

רבינו חננאל

עציבות. פי' האצבעות דחוקות זו עם זו. ושל כלאים. האצבעות שוחקות פי' מרווחות כדרך השוחק שפוסק שפתיו והעצב (וספיקם) [מדביקן]. ומותבינן (במבוי)[א] כל אמות שאמרו באמה בת ו' טפחים ובלבד שלא יהיו מכוונות. כלומר לא יהיו עציבות שוחקות ולא השוחקות עציבות כרבא אלא לאביי קשיא. ופריק אביי אנא דאמרי כרשב"ג ועמדה לאביי בתנאי. ורבא אמר לך כולי עלמא באמה בת ו' טפחים אית להו ולא פליגי אלא בצמצום. ת"ק סבר יצמצם[ב] אלא [הא] דקתני אמת כלאים בת ו' טפחים למעטי אמת יסוד ואמת סובב דכתיב ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטופח וחיק האמה ואמה רוחב וגו' חיק האמה זה יסוד אמה [רוחב] זה סובב וזה מפורש במנחות באר היטב פרק שתי הלחם נלושות: **אמר** (רבה אמר) [ר' חייא] בר אשי אמר רב שיעורין חציצין ומחיצות הל"מ. שיעורין דאורייתא נינהו ארץ חטה ושעורה וגו' ואמר רבי יוחנן פסוק זה כולו לשיעורין נאמר חטה דתנן הנכנס לבית המנוגע וכליו על כו' פירשנוהו במסכת סוכה:

א) נראה דל"ל ומותבינן לאביי. **ב)** נראה דחסר כאן וצ"ל ורשב"ג סבר דאמת כלאים לא יצמצם.

תאנה [א]כגרוגרת להוצאת שבת רמון כדתנן (א)[ב]כל כלי בעלי בתים שיעורן כרימונים [א]ארץ זית שמן [ג](ודבש) ארץ שכל שיעוריה כזיתים כל שיעוריה ס"ד והאיכא הני דאמרן אלא אימא ארץ שרוב שיעוריה כזיתים דבש [ג]ככותבת הגסה ליום הכיפורים ותיסברא שיעורין מיכתב כתיבי אלא [ג]הלכתא נינהו ואסמכינהו רבנן אקראי חציצין דאורייתא נינהו דכתיב [ד][ב]ורחץ את כל בשרו (במים) [ה][ד]שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים במים במי מקוה כל בשרו מים [ה]שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום ג' אמות ושיערו חכמים מי מקוה מ' סאה כי איצטריך הילכתא לשערו [ו]וכדרבה בר רב הונא דאמר רבה בר רב הונא [ו]נימא אחת קשורה חוצצת שלש אינן חוצצות שתים איני יודע שערו נמי דאורייתא הוא [ז]דתניא ורחץ את כל בשרו את הטפל לבשרו [ח]וזהו שער כי אתאי הילכתא לרובו ולמיעוטו ולמקפיד ולשאין מקפיד וכדר' יצחק [ט]דאמר ר' יצחק [ז]דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד וליגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד אי נמי משום רובו שאינו מקפיד [י]היא גופה גזירה ואנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה מחיצות דאורייתא נינהו דאמר מר [יא]ארון תשעה וכפורת טפח הרי כאן עשרה לא צריכא (א) [יב]לר' יהודה דאמר אמת בנין באמה בת ששה אמת כלים באמה בת חמשה ולר"מ דאמר כל האמות היו בבינונית מאי איכא למימר לר' מאיר כי אתאי הילכתא לגוד וללבוד ולדופן עקומה: היה גבוה מעשרים אמה ובא למעטו כמה ממעט * כמה ממעט כמה דצריך ליה אלא רחבו בכמה רב יוסף [ח]אמר טפח אביי אמר ארבעה לימא בהא קא מיפלגי דמאן דאמר טפח קסבר מותר להשתמש תחת הקורה ומ"ד

גרוגרת. היא תאנה יבשה ובה שיערו כל אוכל אדם לענין הוצאת שבת דתנן (שבת ד' עו:) המוציא אוכלין כגרוגרת: **בעל הבית** חס על כליו ואם ניקב כמוציא זית מצניעו לאגוזים כאגוז מצניעו לרמונים לפיכך אם ניטמא וניקב עדיין טמא עד שינקב כמוציא רמון והיינו שיעורן כרמונים אבל כלי אומן העומד לימכר טהור בנקב קטן: **רוב שיעוריה כזיתים.** אכילת חלב ודם ונותר ופיגול וטמא ונבילה ובהמה טמאה ובשר המת להאהיל ומגע נבילות: **כל דבש** האמור בתורה דבש תמרים וכדאמר התם (בכורים פ"א מ"ג) אין מביאין בכורים כי אם מז' המינין ולא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים אלמא פשיטא ליה לתנא דתמרים מז' המינין דהיינו דבש: **במים במי מקוה.** המכונסין משמע ואע"ג דלאו חיים מדלא כתיב חיים: **כל בשרו.** משמע כל בשרו כאחד: **לשערו.** שתפסל בו חציצה: **וכדרבה.** דאמר רבה חציצה פוסלת בשיער: **נימא אחת קשורה חוצצת.** דמצי להדוקה שפיר ואין המים נכנסין בקשר: **שלש אינן חוצצות.** דלא מיהדקי שפיר ועיילי בהו מים: **דבר תורה.** הלכה למשה מסיני בתורה שבעל פה: **רובו.** רוב שערו שאם יש בו דבר החוצץ כגון דם יבש ודיו וטיט יבש וזפת יבש או שקשור רובו אחת אחת: **ומקפיד עליו.** שמצטער על ניכלוך זה שבראשו: **ושאינו מקפיד עליו.** הוי כגופו ואע"ג דהוי ברובו לא חייץ: **וגזרו על רובו שאינו מקפיד.** הואיל והוי רוב ודמי במקצת לחציצה דאורייתא: **ועל מיעוטו המקפיד.** הואיל ודמי ליה בהקפדה וגזרו לאו הלכה למשה מסיני הוא אלא גזירה מדרבנן ורובו המקפיד לחודיה הוא דהוה הלכה למשה מסיני: **וליגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד עליו משום מיעוטו המקפיד.** דדמו להדדי דהאי מיעוט והאי מיעוט: **אי נמי.** ניגזור בו משום רובו שאינו מקפיד דדמי להדדי דהאי אינו מקפיד והאי אינו מקפיד: **היא גופה גזירה.** משום רובו המקפיד כדאמר: **ארון תשעה וכפורת טפח.** ארון גובהו תשעה טפחים דכתיב (שמות כה)[ג] ואמה וחצי קומתו וכפורת טפח הרי עשרה וכתיב ודברתי אתך מעל הכפורת[ד] ותניא בפ"ק דסוכה (ד' ה.) רבי יוסי אומר לעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה דכתיב השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם[ה] ולמטה מעשרה טפחים חשיב ארץ דכתיב ודברתי אתך מעל הכפורת אלמא עשרה הוי מחיצה דלמעלה מעשרה לא חשיב ליה רשות תחתית אלא רשותא אחריתי: **אמת בנין.** כגון אמות הקרשים והיריעות: **אמת כלים.** כגון אמות הארון והמזבחות והשלחן: **באמה בת חמשה.** דהשתא לא נפקא ליה מארון מידי דלר' יהודה לא הוי לארון בהדי כפורת אלא שמנה טפחים ומחצה: **בבינונית.** באמה בת ו' בינונית לכל אדם ויש גדולה ממנה כדאמר בכילד צולין (פסחים פו.) שתי אמות היו בשושן הבירה אחת יתירה על של משה חצי אצבע ואחת יתירה עליה חצי אצבע נמצאת יתירה על של משה אצבע: **לגוד.** דאמרי' בכמה דוכתי גוד אחית גוד אסיק ופחות מג' כלבוד ולשון לבוד כמו סניף דבר קצר שהוסיפו עליו והאריכוהו: **ובא למעטו.** לעשות בנין אצטבא או עפר תחת הקורה בארץ למעט גובה החלל: **כמה ממעט.** משמע כמה יגביה הקרקע: **כמה דצריך ליה.** עד שלא יהא החלל יותר על עשרים: **רחבו.** של מיעוט להרחיבו לתוך אורך המבוי כמה: **טפח.** כנגד רחבה של קורה ותחתיה: **מאן דאמר טפח קסבר מותר להשתמש תחת הקורה.** דאמר חודו החיצון יורד וסותם כדמשמע לקמן (ד' ח:) והלכך כיון דשיעור עשרים אמה משום היכר הוא הרי יש היכר לעומד על אותו טפח שנגבה תחת הקורה: ומאן

ראשונה עד שישתה רביעית [יג]דהא דרשינן שכר[ו] שכר[ז] דכתיב גבי שכר רביעית ההין[ז] מה להלן רביעית אף כאן רביעית חזרו לומר לא יאכל ולא ישתה[ו] מה אכילה בכזית אף שתיה בכזית משמע דאכילה לכולי עלמא בכזית ונראה לרבינו תם דגרסינן בשמעתין גפן כדי כזית יין לנזיר וקשה לפירוש רבינו תם כך יכול לשער במים כמו ביין במקום שיש זית אגורי שיש עלין ולולבין אם יפילו שיעור עלין ולולבין שאכל כשיעור שיפיל הזית הן מים הן יין חייב ואי בשתיה איירי לחייבו אם שתה כשיעור מה שמפיל זית אגורי מן היין דמשערין ביין שהוא דבר מועט ולא במים פשיטא כיון דשתה יין שלא ישער אלא ביין ומה צריך קרא וגם לפ"ה קשה מאי נפקא מינה ולי נראה דלפ"ה לא קשה כלל דרביעית של תורה הוא אצבעיים על אצבעיים כו' כדאמרינן בערבי פסחים (ד' קט.) וזהו מה שמפיל ביצה ומחצה מן המים לפי חשבון דמ' סאה דמקוה והשתא משערינן עלין ולולבין שאכל כשיעור שיפילו מן היין כלי מלא אצבעיים על אצבעיים שהוא שיעור גדול ולא משערינן כשיעור שיפילו מן המים שהוא דבר מועט. ע"כ הגה"ה: **כל** כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים. גבי כלי עץ מתנייא במסכת כלים פרק י"ז (מ"א) אבל גבי כלי חרס תנן בפ"ג (מ"א) דכלים העשויים לאוכלים שיעורן כזית והא דאמר בסוף המצניע (שבת ד' צה:) חמש מדות בכלי חרס ניקב כמוציא זית וכו' ועדיין כלי הוא לקבל בו רמונים היינו היכא דייחדו לרמונים אבל סתמא הוי כמוציא זית:

שיעורן כרמונים. בפרק י"ז במסכת כלים (מ"ד) תנן הרמונים שאמרו ג' אחוזים זה בזה משמע דשיעורן בג' רמונים וקשה דבפרק המצניע (שבת ד' צה.) אמר ניקב כמוציא רמון טהור משמע רמון אחד ולקמן פ"ב (ד' כד.) בעי חזקיה ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב (ב) עד שהשלימו למוציא רמון מהו ולא קאמר ניקב כמוציא רמון וסתמו וחזר וניקב כמוציא רמון עד שהשלימו לג' רמונים מהו וי"ל דג' אחוזים לא שיהו ביחד אלא זה אחר זה וצריך נקב רחב להוציא ג' בזה אחר זה יותר ממה שיהיה האחד לבד אי נמי ג' אחוזים פירוש שגדילים ג' ביחד והם רמונים בינונים ולא מאותן שגדילין אחד או ב' יחד שהם גדולים ולא מאותן שגדילין ד' או ה' ביחד שהם קטנים ולעולם רמון אחד לבד קאמר:

הילכתא נינהו ואסמכינהו רבנן אקראי. בפרק בתרא דיומא (ד' פ.) א"ר יוחנן שיעורין ועונשין הלכה למשה מסיני והיה כתוב בספרים שיעורין מכתב כתיבי אימא שיעורין של עונשין ולא גרסי' הכי דהא מסקינן הכא דאסמכתא נינהו ועוד דלא הוה משני מידי אלא גרסינן עונשין מכתב כתיבי אימא וכו': **דבר** תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ. פי' בקונטרס בשערו משמע אבל בשרו אפילו מיעוטו שאינו מקפיד חוצץ וקשה לר"ת דבפרק הערל (יבמות ד' עח. ושם) אמרינן נכרית מעוברת שנתגיירה אין בנה צריך טבילה וקאמר אילימא משום דר' יצחק הא אמר רב כהנא לא שנו אלא רובו אבל כולו חוצץ והשתא אדרבה הוה ליה למימר כי אמר ר' יצחק בשערו בשרו מי אמר ועוד דבפ' דם חטאת (זבחים ד' צח:) מייתי דם שעל בגדו חוצץ ואם טבח הוא אינו חוצץ ועוד אי בשערו דווקא אם כן כשנאמר הלכה למשה מסיני הולך לומר שערו רובו ומקפיד עליו חוצץ אם כן שערו הוי הלכה למשה מסיני ולמאי צריך קרא לשערו (א) וכי האי גוונא פריך בכמה דוכתי:

מותר להשתמש תחת הקורה. פירש בקונטרס דקסבר חודו החיצון יורד וסותם ומאן דאסר סבר חודו הפנימי יורד וסותם ולא רצה לפרש (ג) דמר סבר היכירא לבני רשות הרבים ומר סבר היכירא לבני מבוי משום דקאמר בתר הכי ואיבעית אימא דכולי עלמא קורה משום היכירא משמע דעד השתא לא הוי לכולי

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה א:

כ ב מיי' פ"ו מהלכות כלים הלכה ג:

כא ג מיי' פ"ב מהל' שביתת עשור הל' א סמג לאוין סט טוש"ע א"ח סי' תריב סעיף א:

כב ד מיי' פ"א מהל' מקוואות הלכה יב סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' קצח סעיף א:

כג ה מיי' פ"ד שם הל' א סמג שם טוש"ע שם סי' רא סעיף א:

כד ו מיי' פ"ב שם הלכה טו סמג שם טוש"ע י"ד סי' קצח סעיף ה:

כה ז מיי' פ"א שם הלכה יב סמג שם טוש"ע שם סעיף א:

כו ח מיי' פי"ז מהל' שבת הל' טז טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף כו:

פניני רש"י

ליום הכיפורים. דלא כתיב ביה אכילה אלא אשר לא תעונה (ויקרא כג) מידי דמייתב דעתיה ומפקע ליה מעינוי:
(סוכה ו.)

במים במי מקוה. מים המיוחדים שנקוו מתחלה מעצמן מדלא כתב במים למעוטי שאובין דאזיל השתא ומייתי וטביל:
(רשב"ם פסחים קט. ד"ה כדתניא)

אמת בנין. כגון חומת הבית ומזבח העולה:
(רש"י כת"י מנחות לז.)

אמת כלים. ארון ושולחן ומזבח הזהב:
(רש"י כת"י מנחות לז.)

תוס' ישנים

(א) אלא וודאי הלכתא נאמרה סתמא והוי מוקמי' ליה לבשר להכי איצטריך קרא לשערו ואי לאו הלכתא ה"א כולו קמ"ל הלכתא לרובו בין לשערו בין לבשרו:

רב נסים גאון

כי אתאי הלכתא לגוד וללבוד ולדופן עקומה (אבל) לגוד זה כמו שאמרו בזו המסכתא ובמסכת סוכה גוד אסיק מחיצתא גוד אחית מחיצתא ולבוד זהו שאמרו כל פחות מג' כלבוד דמי ודופן עקומה מפורשת בפרק א' מסוכה (דף יז) בית שנפחת וסיכך על גביו אם יש בין הכותל ולסיכוך ד' אמות פסולה שאם יהיה הריחוק שביניהן פחות מד' אמות כשרה כי נידון זה הכותל של בית כאילו הוא סמוך לסיכוך ורואין כאילו הוא דופן עקומה ונכשר בו הסוכה:

רבינו חננאל

היה גבוה מכ' אמה ובא למעטו ממעט בגבהו עד שיעמידנו בכ'. ברחבו בכמה ממעטו רב יוסף אמר טפח כלומר שיעור רוחב הקורה. לימא בהא פליגי אביי ורב יוסף. רב יוסף אמר טפח [קסבר] מותר לו להשתמש תחת הקורה שנמצא משתמש

מסורת הש"ס

גמ' א)שבת קב. קיב: סוכה ו. ברכות מא. לקמן כ"ד. כלים פי"ז מ"א **ב)**[בברכות מא: ליתא גם בילקוט ליתא] **ג)**[בסוכה ו. ובברכות מא: איתא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא] **ד)**[נ"ל ורחץ במים את כו'] **ה)**[לקמן יד:] יומא לא. חגיגה יא. פסחים קט. [סוכה ו. ב"ק פב. ע"ש] **ו)**[סוכה ו. ע"ש נדה סז.] **ז)**סוכה ו. ע"ש **ח)**בש"י איתא לרבות את שערו אלא כי איצטריך הלכתא **ט)**סוכה ו: נדה סז: יבמות עח. **י)**[שבת יא: ביצה ג. וש"נ] **יא)**[שבת לב. סוכה ד.] **יב)**[סוכה ה: ו: כלים פי"ז מ"ז מנחות לז.] **תוס' יג)**[בירושלמי דנזיר פ"ו איתא בזה"ל דהוין דרשין שכר מה שכר שנאמר להלן רביעית אף כאן רביעית ופי' בעל קרבן העדה להלן רביעית בביאת המקדש רביעית דבעי' שישתה מידי דמישתכר ובכן מלת ההין דנדפס כאן הוא בטעות. וכן בתוס' סוכה ו. סד"ה גפן וכו' איתא על נכון]

הגהות הב"ח

(א) **גמ'** לא צריכא **אלא** לרבי יהודה:

(ב) **תוס'** ד"ה שיעורן וכו' ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב **כמוציא זית** וסתמו עד שהשלימו:

(ג) ד"ה מותר וכו' ולא רצה לפרש. נ"ב ע"ל בסוף דף ח:

הגהות

רש"י ד"ה בעל הבית. נטמא ואח"כ נקב כו'. כצ"ל:
(חכמת מנוח)

תורה אור

גמ' א] אֶרֶץ חִטָּה וּשְׂעֹרָה וְגֶפֶן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וּדְבָשׁ:
(דברים ח, ח)

ב] וְאִישׁ כִּי תֵצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד הָעָרֶב:
(ויקרא טו, טז)

רש"י ג] וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי רָחְבּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי קֹמָתוֹ:
(שמות כה, י)

ד] וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שָׁם וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים אֲשֶׁר עַל אֲרוֹן הָעֵדֻת אֵת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
(שמות כה, כב)

ה] הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַייָ וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם:
(תהלים קטו, טז)

תוס' ו] מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים לַחִים וִיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל:
(במדבר ו, ג)

ז] וְנִסְכּוֹ רְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֵּךְ נֶסֶךְ שֵׁכָר לַייָ:
(במדבר כח, ז)